

Genç İşsizliği İle Mücadelede Yeşil İstihdamın Rolü

The Role of Green Employment in Challenging Youth Unemployment

ID Süheyla ERİKLİ SELEK*

Makale Geliş Tarihi / Received : 23.03.2022
Makale Kabul Tarihi / Accepted : 30.06.2021

Inceleme Makalesi
Review Article

Öz

İklim değişikliği, sanayileşme ve kentleşme süreci ile ortaya çıkan ve yanlış büyüme politikası sonucunda küresel bir sorun haline gelen durumu tanımlamaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte başta kömür olmak üzere, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtların kullanımının yaygınlaşması ve kentleşme süreciyle karbondioksit ve diğer sera gazları birikiminin çoğalması, yerkürenin ortalama ısısını artırarak iklim değişikliğine neden olmaktadır. Yapılan senaryo çalışmalarında ısı artışının temel olarak kuraklık, tarım ürün çeşitliliğinin azalması ve kıtlık sorununa yol açacağı öngörülmektedir. Bu durum yoksulluk ve sosyal eşitsizliğin artmasına neden olmakta ve ekonominin sürdürülebilirliğini engellemektedir. Sorunun ekonomik çözümünde yeşil ekonomi anlayışı yer almaktadır. Üretim sürecinde doğal kaynakların yok olmasını engelleyen, çevreye duyarlı ve ekolojik zararı azaltmayı amaçlayan bu anlayış aynı zamanda yeni işlerin yaratılması ve istihdamın artması anlamına gelmektedir. Bu çalışmanın amacı iklim değişikliği ile mücadelenin ekonomi boyutunu oluşturan yeşil ekonominin genç işsizliği ile mücadeledeki önemini vurgulamaktır. Kriz sonucunda ortaya çıkan yeşil ekonomiyi fırsata çevirmek, ekonomi ve işgücü piyasasını yapılandırmak mümkündür. Literatür araştırması ve ikincil verilerden yararlanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, iklim değişikliği-işgücü piyasası ilişkisi incelenmektedir. Özellikle genç işsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde, yeşil istihdamı arttırmaya yönelik aktif istihdam politikalarının geliştirilmesinin genç işsizliği ile mücadelede önemli bir çözüm aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İklim Değişikliği, Yeşil İş, Genç İşsizliği

Abstract

Climate change has emerged as a result of industrialization and urbanization. As a result of the wrong growth policy, it has become a global problem. With the industrial revolution, the widespread use of fuels such as coal and oil, and the increase in use, and other greenhouse gases with the urbanization process cause climate by increasing the average temperature of the ground. In the scenario studies, it is predicted that the increase in temperature will lead to drought, a decrease in agricultural product diversity, and famine. This situation causes poverty and social inequality to increase and hinders the sustainability of the economy. The economic solution of the problem includes the understanding of the green economy. This understanding, which prevents the destruction of natural resources in the production process, is environmentally friendly and aims to reduce ecological damage, also means creating new jobs and increasing employment. The aim of this study is to emphasize the importance of the green economy, which constitutes the economic dimension of the fight against climate change, in the fight against youth unemployment. It is possible to turn the green economy that emerged as a result of the crisis into an opportunity and to restructure the economy and labor market. In this study, which was carried out by making use of literature research and secondary data, the relationship between climate change and the labor market is examined after the conceptual framework is created. It is stated that green jobs can be used as a solution tool in the fight against youth unemployment, especially in countries where youth unemployment is high if necessary skill acquisitions are provided and supported by employment policies.

Keywords: Climate change, green job, youth unemployment

*Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu MYO, serikli@ybu.edu.tr, Yeşilova Mah. E-90 Karayolu Üzeri No: 50/A 06950 Şereflikoçhisar / Ankara - Türkiye
E-ISSN: 2651-4036 / © 2017-2022 Journal of Management and Labour. This is an open access article.

Önerilen Atf Biçimi / Recommended Citation: Selek Erikli, S. (2022). Genç İşsizliği İle Mücadelede Yeşil İstihdamın Rolü. *Yönetim ve Çalışma Dergisi*. 6(1), 58-73.

Extended Abstract

The environmental problem arising from the industrial revolution, the urbanization process and the 1970s process implemented after it, are the problems related to the global problem arising from the economic system resulting from climate change. This problematic agriculture and healthy nutrition harms the future and the life of the future ones. On the other hand, these futures, which will be designed to have the least impact on air conditioning, will be trained by children who will create their futures. Therefore, there is inequality of environmentalization. Waiting the “Just transition”, which was unanimously accepted by the International Trade Union Confederation (ITUC) in 2010, is determined to be supported by the important features of the environmental policy and social system. To put it more clearly, the climate is not sensitive to economic development and development, but the runaway state of social justice. Therefore, social reasons are not taken into account in growth in the education of the economy and gain importance in terms of understanding that must be reviewed before gaining it. Climate change resulting from global warmings, such as temperature rises and decreases in precipitation levels, will undoubtedly affect the supply and demand side of the labor market. On the supply side, climate change will cause food shortages in agricultural regions, and food shortages will worsen the health status of individuals and negatively affect the workforce. On the demand side, the demand for labor in these sectors will decrease due to the negative impact of economic activities, especially due to the dependence of some sectors on climatic conditions. The said sectors are; agriculture, tourism, insurance, forestry, fisheries, infrastructure, and energy. Therefore, global warming is expected to cause both supply and demand-side contraction in the labor market, as well as have an impact on total working hours, productivity, and occupational health and safety. In the United Nations Environment Program (UNEP), it is predicted that practices towards climate change will affect labor markets in at least four ways. First, additional jobs will be created in some areas. An example of this is the manufacture of pollution control devices added to production equipment. Second, some jobs will be substituted. For example, there will be a transition from fossil fuels to renewable energy sources, from truck manufacturing to wagon manufacturing, from waste incineration to recycling. Third, certain jobs can be eliminated without a direct replacement. Banning the use of packaging materials and stopping their production can be given as examples. Finally, many existing jobs, particularly plumbers, electricians, metal workers, and construction workers, are projected to transform and redefine as daily skill sets, working methods, and profiles are greened. In international reports, it is stated that if countries manage this process correctly, new jobs will create positive effects in terms of quantity and quality and the labor market can be shaped. It is anticipated that new jobs to be created, especially in countries with high youth unemployment rates, will contribute to the solution of the problem. Youth unemployment has been seen as a social problem since the 2000s, but it has come to the fore, especially after the economic crisis in 2008. In other words, it has become a common problem for almost all countries of the world, as the youth unemployment rates have increased greatly throughout the world and have not fallen to the pre-crisis rate for a long time. As a result of the economic crisis experienced in 2008, youth unemployment increased three times more than unemployment and still did not fall to pre-crisis rates. Youth unemployment has grown even more as a result of the destruction caused by the Covid-19 pandemic, which spread to the world in 2019, in the economy. With the Covid-19 epidemic, many young people in employment, especially those employed in the retail, services, and tourism sectors, lost their jobs. According to 2019 data, it is estimated that 68 million young people are unemployed worldwide (ILO, 2021: 13). While there are many reasons for youth unemployment, the reasons that distinguish it from other age groups are inexperience and lack of skills for vacant jobs. In this context, it is stated that the transition to the green economy and green employment practices can be a means of combating unemployment by creating new job opportunities, especially in countries with a high youth population and youth unemployment rate. Young people have great opportunities, especially in

areas where there are changes in skills and ways of working. As a matter of fact, in recent years, many European countries (Belgium, Bulgaria, Denmark, Germany, Latvia, Romania, Slovakia, Sweden, and Norway) have reconsidered their positions in economic and environmental policies, and it has been accepted that the green economy is a potential source of employment and a factor contributing to economic recovery. In Tunisia, where youth unemployment is high, the OECD (2015) investigated the impact of green jobs on young people, in which there are many areas for green growth, but a few sectors, especially tourism, agriculture, construction, developments in energy and improving waste management, have higher employment levels for young people. Identified as having the potential to create This is because jobs created in some areas are more difficult to acquire (with retraining) by existing employees. In 2008, As a result of the research conducted by the ILO and CEDEFOP which aims to determine what skills are required in green jobs, and these purposes are carried out in twenty-one countries, it has been determined that the jobs created during the transition to green economy lead to new skill needs and the failure to meet this need creates a major obstacle to creating new green jobs. has been done. Therefore, there is no doubt that there is a need for programs to support education and training initiatives to develop the skills necessary for the creation of green jobs. Therefore, countries should first make a sectoral labor market analysis and determine which sectors can create new jobs. Then, it is necessary to determine which skills are needed in the new jobs to be created in the short, medium, and long term and to determine active employment policies to meet these needs. Thus, the transition process to the green economy will be facilitated and this process will also be used as an important tool for solving the unemployment problem.

Giriş

İklim kavramı ilk olarak milattan önce altıncı yüzyılda Pisagor'un öğrencisi Parmenides tarafından küre biçiminde varsayılan dünyanın yüzeyini beş bölgeye ayırmak anlamında kullanılmıştır (Hulme, 2016: 31). Kavramın kullanımının yaygınlaşması ve iklim değişikliğinin bir sorun olarak tartışılmasında ise sanayi devrimi büyük rol oynamıştır. Daha açık bir ifadeyle; sanayi devrimi ile birlikte kömür başta olmak üzere, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtların kullanımının yaygınlaşması ve kentleşme süreciyle karbondioksit ve diğer sera gazları birikiminin çoğalması, yerkürenin ortalama ısısını arttırarak iklim değişikliğine yol açmaktadır. Birleşmiş Milletler verilerine göre 1880 yılından 2012 yılına kadar geçen yaklaşık sürede küresel ortalama sıcaklıkta 0,85°C artış yaşanmıştır. Küresel ısınma ayrıca okyanusların ısınmasına, buz miktarlarının ise azalmasına yol açmaktadır. Nitekim 1901 yılından 2010 yılına kadar geçen sürede ortalama deniz seviyesi on dokuz cm yükselmiştir (UN, 2021).

İklimdeki değişikliğin insan kaynaklı olduğu düşüncesi 1960'lı yıllarda popülerlik kazanmış, ulusal ve uluslararası ilk değerlendirmeler bu dönemde gerçekleştirilmiştir. 1965 yılında ABD'de yayınlanan Çevre Kalitesinin İyileştirilmesi (Restoring the Quality of Our Environment) adlı raporda iklim değişikliğine özel bir yer ayrıldığı görülmektedir. Ancak çevre-insan ilişkisindeki asıl farkındalık 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansında vurgulanmıştır (Hulme, 2016: 86-87). Zaman içerisinde sorunun sosyal ve ekonomik boyutları da önem kazanmış; çevre politikalarının ekonomi politikaları ile uyumlu olması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren ve 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanan "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" arasında iklim konusuna yer verilmesi ile sorun uluslararası boyutta bir kez daha ele alınmıştır.

Uluslararası raporlarda, iklim değişikliğinin yol açacağı sorunlardan en fazla, halihazırda dezavantajlı grupta bulunanların etkileneceğinden bahsedilmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler, iklim değişikliği konusunda en az sorumluluğa sahip gruplar olmalarına rağmen aynı zamanda bu sorundan en fazla etkilenecek nüfusu oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) 2021 yılı Ağustos ayında yayınladığı Çocuk İklim Riski Endeksi'ne (CCRI) göre dünya genelinde yaklaşık bir milyar çocuğun endekste "son

derece yüksek riskli” olarak sınıflandırılan 33 ülkede yaşadıkları belirlenmiştir. Söz konusu ülkenin karbondioksit emisyonlarının yalnızca yüzde dokuzunu saldıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla iklim değişikliğine en az katkıda bulunan ülkelerde yaşayan çocukların en çok etkilenen grupta yer alması dikkat çekicidir (UNICEF, 2021).

UNICEF raporunda da yer verildiği üzere iklim değişikliği sorunun sadece çevre sorunu olmadığı, sağlık ve sosyal sorunları derinleştirmede de etkili olduğu görülmektedir. Bu durumda aynı zamanda iklim değişikliğini engellemeye yönelik politikaların kelebek etkisi yaratarak pek çok sorun üzerinde olumlu etki yaratacağından bahsetmek mümkündür. Örneğin yeşil ekonomiye geçiş politikaları çerçevesinde ortaya çıkacak yeşil işler, özellikle işsizlik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde işsizlik ile mücadelede bir araç olarak kullanılabilir.

Bu çalışmada yeşil işlerin, sosyal politikanın önemli sorun alanlarından biri olan genç işsizliği ile mücadeledeki önemi vurgulanmaktadır. Dünya genelinde işgücü piyasasının temel sorun alanlarından birini genç işsizliği oluşturmaktadır. Yetişkin işsizliğinden üç kat daha fazla olan ve 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin genç işsizliği üzerindeki etkileri henüz tam olarak geçmemişken Covid-19 pandemi süreci ile birlikte bu sorun daha da ağırlaşmıştır. 2019 yılı verilerine göre dünya genelinde 68 milyon gencin işsiz olduğu tahmin edilmektedir (ILO, 2021: 13). Genç nüfusun ve genç işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde yeşil ekonomilere geçiş beraberinde söz konusu sektörlerde işgücü talebinin artmasına neden olacak, bu durum yeni işlerin ve “yeşil yakalılar” olarak tanımlanan yeni bir işgücünün oluşmasına yol açacaktır (Işık, 2021: 70). Çalışmada incelenen senaryolarda görüldüğü üzere söz konusu projeksiyonlar iklim değişikliği ile mücadele amacıyla ortaya çıkacak yeni işlerin istihdam yaratma konusunda güçlü bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

1. Kavramsal Bakış

Bu bölümde çalışmanın ana konusu olan iklim değişikliği, yeşil ekonomi ve yeşil iş kavramlarına yer verilmekte, ardından ekonomi üzerinde çevrenin önemini vurgulayan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı ile iklim değişikliği arasındaki ilişkiye değinilmektedir.

1.1. İklim Değişikliği, Yeşil Ekonomi ve Yeşil İş

Sanayileşme ve kentleşme sonucunda ortaya çıkan iklim değişikliği sorunu, küreselleşme sürecinde ülkelerin her alanda birbirine bağımlılıklarının artması ile daha görünür hale gelerek evrensel bir nitelik kazanmıştır. Bu bağlamda iklim değişikliği, 1990’lı yıllardan itibaren uluslararası kuruluşların gündemine girerek sorun tanımlanmış ve çözüme ilişkin politikalar üretilmeye başlanmıştır. İklim değişikliği, 1994 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde (BMİDÇS) “karşılaştırılabilir bir zaman periyodunda gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan ya da dolaylı olarak küresel atmosferin birleşimini bozan insan etkinlikleri sonucunda iklimde oluşan değişiklik” olarak tanımlanmaktadır (ÇŞB, 2020: 7).

Bu dönemde ülkelerin büyüme anlayışlarının çevreye ve küresel ölçekte iklime kalıcı hasar vermesi sonucunda değiştirilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmış ve yeşil ekonomi anlayışı gündeme gelmiştir. Daha çevre dostu bir ekonomiye geçiş için çerçeve sunan yeşil ekonomi kavramı ilk olarak 1989 yılında Londra Çevre Ekonomisi Merkezi'nin bir raporunda kullanılmıştır (Bogovic ve Grdic, 2020: 19). Yeşil büyüme anlayışının resmi olarak gündeme gelmesi ise 2005 yılında gerçekleşen Çevre ve Kalkınma Bakanlar Konferansında (MCED), Asya Pasifik Bölgesi ülkelerinin yeşil büyüme anlayışı bağlamında büyüme kararı almaları ile gündeme gelmiştir. Yeşil büyüme anlayışı 2008 yılında yaşanan finansal kriz ile birlikte ekonomik sorunların çözüm yöntemi olarak görülmeye başlanmıştır (ILO, 2013).

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansının yirmi altıncısı 31 Ekim-12 Kasım 2021 tarihleri arasında İskoçya'nın Glasgow şehrinde düzenlenmiştir. COP26 olarak adlandırılan

konferans Paris anlaşmasından sonra en büyük iklim müzakeresi olarak tanımlanmakta olup konferansta azaltma, uyum, finans ve işbirliği olmak üzere dört hedef belirlenmiştir² (UK Government, COP 26). Konferansta kömür kullanımının kademeli olarak azaltılması konusunda anlaşmaya varılmış; gelişmiş ülkeler 2030 yılına, gelişmekte olan ülkeler ise 2040 yılına kadar kömür kullanımını sonlandırmayı taahhüt etmiştir. Toplantıda ayrıca metan emisyonlarının azaltılmasına yönelik karar alınmış; metan emisyonlarını 2030 yılına kadar 2020 yılına göre yüzde 30 oranında azaltılmasına karar verilmiştir. Konferansta sürdürülebilir kalkınma hedefine yönelik de kararlar alınmış olup; 2030 yılına kadar orman kaybını durdurma ve kırsal dönüşümü teşvik etme taahhüdünde bulunulmuştur (Deloitte, 2021:3-4).

Yeşil ekonomi en genel anlamıyla refah ve sosyal eşitliği geliştirirken; aynı zamanda çevre üzerindeki baskıyı ve ekolojik zararı azaltmayı amaçlamaktadır (Bogovic ve Grdic, 2020: 19). Başka bir tanımda ise yeşil ekonomi, “gezegenin ekolojik sınırları içinde herkes için daha iyi bir yaşam kalitesi sağlayan esnek bir ekonomi” olarak tanımlanmıştır (Green Economy Coalition, 2011). International Labour Organization (ILO), yeşil büyümeyi “dengeli bir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın güdümünde çevrenin korunması ve kaynakların dengeli kullanılmasına öncelik veren, sosyal refahı arttıran, insan odaklı bir büyüme modeli” olarak tasvir etmektedir (ILO, 2013). Birleşmiş Milletler ise yeşil ekonomiyi; kapsayıcı büyümeyi ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik eden ekonomi anlayışı olarak betimlemektedir. Bu bağlamda yeşil ekonomi “gelecek nesilleri önemli çevresel risklere ve ekolojik kısıtlılara maruz bırakmadan, insan refahını iyileştiren ve eşitsizlikleri azaltan” bir ekonomidir (UNCTAD, 2011). Yeşil ekonomiye ilişkin tanımların ortak noktasını, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine; ekonomik, ekolojik ve sosyal hedefler arasında dengenin sağlanmasına yönelik bütünsel bir yaklaşım olarak tanımlamak mümkündür (Bogovic ve Grdic, 2020: 19; UNCTAD, 2011; Aceleanu, Serban ve Burghelea, 2015: 2627). Bu açıdan yeşil ekonomi aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın kapsayıcı hedefine ulaşmayı kolaylaştıran bir faktördür.

Ortak bir tanımlı olmayan yeşil iş, Sürdürülebilir İş Danışmanlığı CEO’su Kevin Wilhelm tarafından, “bir işletmenin karlılığı ve markalaşmasını arttırırken; aynı zamanda çevreyi iyileştirmeye çalışan bir iş” olarak tanımlanmaktadır (Bronwyn Llewellyn vd., 2008: 18). UN Environment Programme (UNEP) ve International Labour Organization (ILO) tarafından hazırlanan Yeşil İşler raporunda (2008) ise yeşil iş; “tarım, üretim, araştırma ve geliştirme, idari işler ve hizmetler ile ilgili sektörlerde, çevrenin korunması ya da çevrenin kalitesinin arttırılmasına katkı sağlayan işler olarak” tanımlanmıştır. Bir diğer deyişle yeşil işler, ekosistemleri ve biyoçeşitliliği korumaya yardımcı olan ve aynı zamanda çok çeşitli becerileri, eğitimleri ve mesleki modelleri kapsayan işleri içermektedir (OECD, 2010: 24). ILO, yeşil işleri, çevresel, ekonomik ve sosyal olarak sürdürülebilir işletmeler ve zararlı çevresel etkilerin azaltılmasına yardımcı olan işler olarak tanımlamıştır. Daha açık bir ifade ile “enerji ve hammadde tüketimini azaltan, sera gazı emisyonlarını sınırlayan, atık ve kirliliği en aza indiren ve/veya ekosistemleri koruyan ve eski haline getiren insana yakışır işler” olarak tasvir etmiştir (ILO, 2011: 28). ILO’nun 32 ülkede gerçekleştirdiği Daha Yeşil Gelecek İçin Beceriler adlı raporda 2030 yılında en fazla yeni iş yaratması beklenen işler sırasıyla; 1) inşaat ile ilgili ticari alanlar, 2) madencilik, imalat ve nakliye, 3) metal, 4) vasıflı tarım işleri ve 5) bilim ve mühendislik olarak sıralanmıştır (ILO, 2019). ILO, üretilecek yeşil işlerin ve yeşil istihdam stratejisinin insana yakışır iş (düzgün iş) nitelikleri taşıması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir diğer ifade ile üretilen işlerin verimlilik ve düşük emisyon gibi endişeler taşımasının yanı sıra ücret, kariyer beklentileri, iş sağlığı ve güvenliği ve diğer çalışma koşullarında bir standardın sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Yeşil ve düzgün işe örnek olarak sendikalı rüzgâr ve

² Detaylı bilgi için bkz. UK Government, COP 26: The Negotiation Explained, [https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/11/COP26-Negotiations-Explained.pdf]

güneş enerjisinde çalışan işçiler ve yeşil mimarlar gösterilmektedir (UNEP, ILO, IOE, ITUC, 2008: 38-39).

1.2. Sürdürülebilir Kalkınma- İklim Değişikliği İlişkisi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde izlenen ekonomi modeli, büyüme üzerine odaklanmış, artan nüfusa mal ve hizmet sağlayarak bütün dünyanın yaşam standardının yükseltilmesi amaçlanmıştır. Savaş sonrası kurulan Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlar bu hedef doğrultusunda oluşturulmuştur (Harris, 2000). Büyüme anlayışı çerçevesinde, yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılması ve küresel yaşam standardının geliştirilmesinin ölçümünde belirleyici ölçüt olarak Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) ve Kişi Başına Düşen Gelir kullanılmıştır. Ancak 1972 yılında Roma Klubü'ne sunulan Büyümenin Sınırları (Limits of Growth) adlı rapor, klasik büyüme anlayışının doğal çevreye verdiği zarara dikkat çekmiş; raporda sanayileşmenin ivme kazanması, ani nüfus artışı, yaygın beslenme bozukluğu, yenilenemeyen kaynakların tüketimi ve çevrenin bozulması olmak üzere beş temel endişe belirtilmiştir. Raporda ayrıca ekonomik gelişme sorunlarının çevre kirliliği, nüfus patlaması ve kaynakların tükenmesi sorunlarından ayrı düşünülmemeyeceği vurgulanmıştır (Aceleanu, Serban ve Burghilea, 2015: 2625). 1980'li yıllarda kullanıma başlanan ve iklim değişikliği ile yakından ilgili olan sürdürülebilir kalkınma kavramı önceki otuz yılda uluslararası kalkınmanın ekosisteme yüklediği aşırı baskıya tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde gelişmişlik göstergesi olarak GSYİH ile ölçüm yerine alternatif kriterler olarak İnsani Gelişmişlik Endeksi ve Kişi Başı Bölgesel Ayak İzinin Küresel Biyokapasiteye Oranının kullanılması daha uygun bulunmuştur³ (Hulme, 2016: 265-266).

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı resmi metinlerde ilk kez 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından hazırlanan raporda kullanılmıştır.⁴ Brundtland Raporu⁵ olarak da anılan raporun asıl adı "Ortak Geleceğimiz" dir. Günümüzde hala en kabul gören tanıma göre sürdürülebilir kalkınma (Hulme, 2016: 260);

"Geleceğe ilişkin istek ve arzuları karşılama konusunda ödün vermeksizin günümüz gereksinimlerini karşılamayı amaçlar. Ekonomik büyümenin durmasına gereksinim duymadan, yoksulluk ve az gelişmişlik gibi sorunlarda Güney ülkelerinin de etkin bir role sahip olduğu ve fayda elde ettiği yeni bir büyüme dönemine geçmeden çözülemeyeceğini ifade eder."

2002 yılının Ekim ayında Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde, "sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç bileşeninin birbirine bağımlı ve birbirine bağlı olarak entegrasyonunu teşvik etme" taahhüdünde bulunulmuştur. Zirvede yer verilen düzenlemeler 1992 yılında yayınlanan Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesi'nin dördüncü ilkesinde yer alan; "Sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için, çevrenin korunmasının kalkınma sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturacağını ve ondan ayrı düşünülmemeyeceği" düzenlemesine dayanmaktadır (ILO, 2007: 3).

ILO, iklim değişikliğinin etkilerini ve toplumların iklim değişikliğine uyum politikalarının nasıl paylaşılacağı konusunu "sosyal adalet" kavramı çerçevesinde ele almıştır. Buna göre en

³ Ekolojik ayak izi kavramı ilk kez Dr. Mathis Wackernagel, Prof. William Rees ve arkadaşları tarafından kullanılmıştır. Kavram, bir canlının ayaklarının boyutuna göre yere yaptığı baskı sonucu derinliği değişen izdir. Detaylı bilgi için bkz. Akıllı ve diğ., 2008.

⁴ Rapor, gelecek kuşaklar üzerine kurgulanarak, stratejik bir amaç olarak nesiller arası eşitliği sağlamak amacıyla gençler dâhil olmak üzere yurttaşların siyasal sistemlerin karar mekanizmalarına etkin katılımlarının sağlanmasını öngörmektedir (WEglobal, 2019: 9-12). Sürdürülebilir kalkınmanın küresel bir nitelik kazanması 3-4 Haziran 1992 yılında gerçekleştirilen ve 1992 Rio konferansı olarak da bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile gerçekleşmiştir (Tıraş, 2012: 59).

⁵ Genel kabul gören yaklaşım kavramın Brundtland raporunda yer aldığıdır. Ancak Şen ve diğ. tarafından yapılan çalışmada kavramın ilk olarak BM Dünya Koruma Stratejisinde kullanıldığı ifade edilmektedir. Söz konusu raporda sürdürülebilir kalkınma; temel ihtiyaçlar, eko-kalkınma ve sürdürülebilir yararlanma olmak üzere üç açıdan ele alınmıştır (Şen, Kaya ve Alpaslan, 2018: 15).

kırılğan grupta yer alanların sürece dâhil edilmesi gerektiğini vurgulayarak iklim değışikliğinin sosyal boyutuna odaklanmaktadır.⁶

2. Yeşil İşlerin İşgücü Piyasasına Yansıması

Sıcaklık artışı ve yağış seviyesindeki düşüşler şeklinde kendini gösteren iklim değışikliği, işgücü piyasasının arz ve talep tarafını etkileyeceği şüphesizdir. Arz açısından; tarım bölgelerinde gıda kıtlığına neden olacak, gıda yetersizliği bireylerin sağlık durumlarında kötüleşmeye yol açarak işgücünü olumsuz etkileyecektir. Talep tarafında ise özellikle bazı sektörlerin iklim koşullarına bağımlı olmaları nedeniyle ekonomik faaliyetlerinin büyük ölçüde olumsuz etkilenmesine bağılı olarak söz konusu sektörlerde işgücüne talep azalacaktır. Söz konusu sektörler; tarım, turizm, sigorta, ormancılık, balıkçılık, altyapı ve enerji olarak sıralanmaktadır (OECD, 2010: 10). Küresel ısınma işgücü piyasasında hem arz hem de talep yönlü daralmaya yol açmasının yanı sıra toplam çalışma süreleri, verimlilik ve iş sağlığı ve güvenliği üzerinde de etki yaratması beklenmektedir. Artan sıcaklıklar çalışma süreleri açısından ele alındığında; sıcak çarpmasına karşı korunmak amacıyla bireylerin çalışma sürelerinin büyük bölümünü dinlenmeye ve vücut sıcaklıklarını düşürmeye harcamalarını zorunlu kılmaktadır. En iyi senaryoya göre küresel sıcaklık artışının 1.5 derece olduğu varsayıldığında 2030 yılında kadar ısı artışı nedeniyle çalışma sürelerinde kaybedilen sürenin toplam çalışma süresinin yüzde ikisine yükselebileceği; bu oranın ise 72 milyon tam zamanlı işe eşdeğer işgücü üretkenliği kaybı yaratacağı ifade edilmektedir. Sektörel bazda incelendiğinde ise ısı artışı nedeniyle çalışma saatlerinde en fazla düşüşün tarım sektöründe gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Diğer yandan sıcaklık artışı, üretkenliği düşürmeye devam edecek ve özellikle aşırı sıcaklığa en çok maruz kalan ülkelerde, tarım ve inşaat gibi dışarıya ve gündüz çalışmaya bağımlı sektörlerde verimliliğin azalmasına yol açacaktır. Sıcaklık artışı aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliğini de olumsuz etkileyerek işyerinde yaralanmalarına yol açabileceği belirtilmektedir (ILO, 2018: 15-17).

UNEP’de iklim değışikliğine yönelik uygulamaların iş gücü piyasalarını en az dört şekilde etkileyeceği öngörülmektedir. Birinci olarak bazı alanlarda ek işler yaratılacaktır. Üretim ekipmanlarına eklenen kirlilik kontrol cihazlarının imalatı bu duruma örnek gösterilebilir. İkinci olarak, bazı işler ikame edilecektir. Örneğin fosil yakıtlardan yenilenebilir enerji kaynaklarına, kamyon imalatından vagon imalatına, atık yakmadan geri dönüşüme geçiş yapılacaktır. Üçüncüsü, belirli işler doğrudan değıştirilmeden ortadan kaldırılabilir. Ambalaj malzemelerinin kullanımının yasaklanması ve üretimlerinin durdurulması örnek gösterilebilir. Son olarak özellikle tesisatçılar, elektrikçiler, metal işçileri ve inşaat işçileri olmak üzere birçok mevcut işin dönüşeceği ve günlük beceri setleri, çalışma yöntemleri ve profiller yeşillendirildikçe yeniden tanımlanacağı öngörülmektedir. Hatta yapılan araştırmalar iklim değışikliği düzenlemelerinin işgücü piyasaları üzerindeki ana etkilerinin, istihdam seviyelerindeki etkisinden ziyade öncelikle becerilerle ilgili olduğu varsayımını desteklemektedir (OECD, 2010: 29). Birinci, ikinci ve dördüncü senaryonun gerçekleşmesi durumunda firma ve işletmelerde iklim değışikliğinden kaynaklı beceri boşluklarının oluşması söz konusu olacaktır. Nitekim ABD ve Almanya’da yeşil işlerle ilgili sektörlerde işgücü bulmakta zorluk yaşandığı ve “yeşil beceri” eksikliği olduğu ifade edilmiştir. Hiç şüphesiz beceri boşluklarının doldurulmasının ihmal edilmesi istihdam artışını ve ekonomik büyümeyi sınırlayacaktır. Bu durum aynı zamanda iklim değışikliği ile mücadeleyi ve düşük karbonlu ekonomiye geçişi zorlaştırabilir (OECD, 2010: 28). Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı yeşil

⁶ ILO, konuya “Adil Geçiş” açısından yaklaşmaktadır. Rosemberg, “Adil Geçiş”i destekleyecek bir politika çerçevesinin; düşük emisyonlu ve emek yoğun teknolojilere ve sektörlerle sağlam yatırımlar, sosyal ve istihdam etkilerinin araştırılması ve erken değerlendirilmesi, sosyal diyalog ve sosyal ortaklar ve paydaşların demokratik danışmanlığı, eğitim ve beceri geliştirme, sosyal koruma, yerel analiz ve ekonomik çeşitlendirme planları olmak üzere altı unsuru barındırması gerektiğini belirtmiştir (ILO, 2011: 22-23).

ekonomiye geçişin yaratacağı istihdam fırsatlarını ekonomik etkiyle ilişkili olarak üç ana kategoride incelemektedir;

- 1) Doğrudan istihdam; Yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi, inşası, montajı, bakımı, tasarımı ve proje geliştirilmesinden kaynaklanan istihdamı kapsar.
- 2) Dolaylı istihdam; Üretim tesisi için donanım, malzeme ve hizmetler ve bu gruba hammadde ve hizmet sağlayan tedarik zinciri üreticileri, bir tesisin inşası ve işletilmesine yönelik finans, bankacılık sektörü ve diğer sektörel hizmetlerde oluşan istihdamı kapsar.
- 3) Uyarılmış istihdam; Ekonomik faaliyetlerde yaşanan artış sonucu elde edilen gelirin, tüketim ve yatırım harcamasını arttırmasına bağlı olarak farklı sektörlerde yeni işler ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir bölgede yenilenebilir enerji santralının kurulması sonucunda işgücünün artmasına bağlı olarak söz konusu bölgedeki, okullarda, restoranlarda istihdam oranının artmasıdır (Aşkın ve Aşkın, 2019: 45). Bu durum iş yaratmanın çarpan etkisi olarak da adlandırılmaktadır (Sooriyaarachchi vd., 2015: 655).

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı tarafından 2012-2018 yılları arası doğrudan ve dolaylı olarak yenilenebilir enerji sektöründe çalışanların toplamda yaklaşık iki kat arttığı belirtilmekle birlikte literatürde yeşil ekonomiye geçişin sektörler ve istihdam üzerinde ne yönde etki yaratacağı konusunda farklı tartışmalar mevcuttur. Kullanılan metodolojiye bağlı olarak bazı çalışmalarda yeşil işlerin işsizliği arttıracakları savunulurken, diğer çalışmalarda yeşil işlerin işsizliği azaltacağı ve istihdamı arttıracakları belirtilmektedir.

Yenilenebilir enerjinin istihdam yaratma üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlayan çalışmalar brüt istihdam ve net istihdam üzerine odaklanmaktadır. Brüt istihdamı temel alan çalışmalar yenilenebilir enerjinin yaygınlaşmasının iş sayısını ve istihdamın yapısını olumlu etkileyeceğine odaklanmaktadır (Lehr, vd, 2008; Sastresa, vd, 2010; Wei, Patadia, Kammen, 2010; IISD ve Ghazal-Aswad, 2011) Net istihdam ise hem olumlu hem de olumsuz sonuçları bir arada barındırmaktadır; bir diğer ifade ile yenilenebilir enerjiye geçiş sonucunda ortaya çıkan yeni işlerden kaybedilen iş çıkartılarak mevcut durum tespit edilir (Tourkalias ve Mirasgedis, 2011; EWEA, 2012; Cai vd, 2011). Örneğin Lesser (2010), Alvares ve diğ. (2009) ve Furchtgott (2012) tarafından yapılan araştırmada yeni bir yeşil iş yaratmanın fosil yakıtlar gibi sürdürülemez kaynaklara bağlı üretim yapan işleri tanımlayan “kahverengi iş”lerden en az iki çalışanın işini kaybetmesine karşılık geldiği; bu nedenle yeşil işlerin hem maliyetli hem de yoksulluk yaratır nitelikte olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla yaratılan yeşil işlerin işgücü piyasalarına fark yaratır oranda katkı sağlamayacağı belirtilmektedir (Başol, 2018: 78; Bowen ve Kuralbayeva, 2015: 13; Babiker ve Eckaus, 2006). Frondel ve diğ. (2010) tarafından yapılan araştırmada ise yenilenebilir enerji üretiminin uzun vadede negatif sonuçlar yarattığı belirlenmiştir.

Diğer yandan literatürde yeşil işlerin istihdam üzerinde pozitif etki yaratacağına ilişkin senaryo çalışmaları da mevcuttur. ILO, 2030 yılına kadar elektrik üretiminde fosil enerji kaynaklarından yenilenebilir kaynaklara geçişin 2.500.000 yeni iş yaratacağı ve yeni yaratılan işlerin fosil yakıttan elektrik üretiminde kaybedilecek 400.000 işi telafi edeceğini belirtmektedir (Aşkın ve Aşkın, 2019: 46). OECD (2020) tarafından 15 farklı modelleme kullanılarak ve 47 senaryo incelenerek gerçekleştirilen çalışmada kaynak verimliliği ve döngüsel ekonomi politikalarının istihdamı %2 oranında arttıracakları vurgulanmıştır. Kammen vd. (2004), Lopez-Manendez vd.(2004), Lehr vd.(2008) tarafından yapılan araştırmada ise yenilenebilir enerji ile istihdam arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Karagöz (2020) tarafından 1990-2015 yılları arası Dünya Bankasına ait veri seti kullanılarak G20 ülkeleri üzerinde yapılan çalışma sonucunda yenilenebilir enerji üretiminin artmasının ekonomik büyümeyi ve istihdamı pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.⁷ Üner (2017) tez çalışmasında ABD, İspanya, Almanya, Çin

⁷ Detaylı bilgi için bkz. Karagöz, 2020: 89-90.

ve AB'e ait iklim değişikliği ile mücadele politikalarını incelemiş; incelenen ülkelerde yeşil büyümenin yeni istihdam olanaklarının yaratılması açısından bir fırsat olarak görüldüğü, özellikle yenilenebilir enerji alanında yapılan yatırımların çevresel kaliteyi arttıracığı düşünüldüğü ve yeni işler aracılığıyla ekonomiyi desteklemeyi amaçladıkları belirtilmektedir.

Türkiye ait literatür incelendiğinde yeşil istihdamın hangi sektörlerde ve hangi oranda yeni istihdam yaratacağı konusunda sınırlı çalışmanın olduğu görülmektedir. Topgül (2015) Tokat ilinde yer alan enerji santrallerinin istihdama katkısını inceleyerek yeşil işlerin işsizlik için bir çözüm olabileceğini belirtmektedir. Karaca ve Eşgünoğlu (2017) tarafından Türkiye'nin elektrik üretiminde yenilenebilir enerji payının %100 olması halinde sektöre yapılacak ilave yatırımların istihdamda sağlayacağı artış tahmin edilmiştir. Çalışma sonucunda fosil yakıtlı santraller yerine kurulacak 56.694 MW büyüklüğündeki yenilenebilir enerji santrallerinin kurulumu ve işletilmesiyle ülkede 576.664 kişiye doğrudan, 322.852 kişiye dolaylı ve 233.030 kişiye uyarılmış olmak üzere toplamda 1.132.545 kişiye ilave istihdam sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Literatürde yeşil işlerin işin niteliğinde olduğu kadar niceliği üzerinde de etkili olduğuna ilişkin çalışmalar yer almaktadır. ABD'de yapılan bir çalışmada yeşil işlerin yeşil olmayan işlere göre beceri ve ücret açısından daha iyi koşullar sunduğu, Çin, Almanya ve İspanya'yı kapsayan araştırmada ise yenilenebilir enerji sektöründeki işlerin daha nitelikli olduğu belirlenmiştir. Yine yeşil işlerin niteliği ve vasfı ile ilgili olarak Avusturya, Almanya, Hollanda, İspanya ve İsveç'te gerçekleştirilen çalışmada çevreye yönelik koruyucu uygulamaların çalışma süresi, iş organizasyonu ve iş sözleşmeleri yönünden işin niteliğini arttırdığı belirlenmiştir (Görmüş, 2019: 47).

3.1.Genç İşsizliği İle Mücadelede Yeşil İstihdam

Dünya genelinde işgücü piyasasının temel sorun alanlarından birini genç işsizliği oluşturmaktadır. 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin genç işsizliği üzerindeki etkileri sürerken Covid-19 pandemisinin ekonomide yarattığı tahribat, sorunun boyutlarının büyümesine yol açmıştır. Covid-19 salgını ile birlikte perakende, hizmetler ve turizm sektöründe istihdam edilenler başta olmak üzere istihdamda yer alan pek çok genç işini kaybetmiştir (ILO, 2021: 13). Genç işsizliği ve gençlerin işgücü piyasasındaki dezavantajlı konumu sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasını zorlaştırmaktadır (ILO, 2020: 13).

Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı

	AB-27		OECD		TR	
	15 - +	15-24	15 - +	15-24	15 - +	15-24
2010	9.94	22.03	8.53	17.43	11.15	19.88
2011	9.95	22.16	8.12	16.82	9.14	16.93
2012	10.94	24.05	8.10	16.74	8.43	15.80
2013	11.45	24.80	8.01	16.51	9.05	17.09
2014	10.90	23.73	7.45	15.44	9.88	17.78
2015	10.07	22.03	6.89	14.25	10.33	18.41
2016	9.18	20.38	6.47	13.39	10.91	19.43
2017	8.18	18.21	5.94	12.44	10.93	20.58
2018	7.30	16.38	5.50	11.72	10.89	20.02
2019	6.75	15.33	5.42	11.85	13.74	25.09
2020	7.12	17.05	7.15	15.22	13.14	24.88

Kaynak: OECD, Employment Outlook 2021

Tablo 1'de görüldüğü üzere, incelenen yıllarda genç işsizliği, işsizlik oranlarının en az iki katı daha yüksek seyretmektedir. 2010-2020 yılları arasında AB-27 ve OECD ortalamalarında beş puandan daha az bir iyileşme kaydedilmiştir. Türkiye'de ise özellikle Covid-19 ile birlikte genç işsizliğinde önemli düzeyde artış görülmektedir.

Bu bağlamda özellikle genç nüfusun ve genç işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde yeşil ekonomilere geçiş ve yeşil istihdam uygulamalarının yeni iş fırsatı yaratarak işsizlikle mücadele aracı olabileceği belirtilmektedir. Yeşil iş yaratmanın ve mevcut işlerin ve ekonomilerin yeşillendirilmesini, sürdürülebilir kalkınmanın bir yolu olarak gören ILO'nun 2008 yılı raporuna göre 2030 yılına kadar rüzgâr enerjisinde 2,1 milyona, güneş fotovoltaiklerinde 6,3 milyona ve biyoyakıtlar ile ilgili tarım ve sanayi sektöründe ise 12 milyona kadar istihdam sağlanabileceği öngörülmektedir (UNEP, ILO, IOE, ITUC, 2008: 8). Ampirik kanıtlar da yeşil teknolojilerin yaygınlaştırılmasının, kapsayıcı yeşil büyümeyi teşvik etmek isteyen gelişmekte olan ülkeler açısından iş yaratma üzerinde olumlu bir net etkiye sahip olabileceğini giderek daha fazla göstermektedir (ILO 2018). Nitekim son yıllarda birçok Avrupa ülkesi (Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Almanya, Letonya, Romanya, Slovakya, İsveç ve Norveç) ekonomik ve çevre politikalarındaki konumlarını yeniden gözden geçirerek yeşil ekonominin, potansiyel bir istihdam kaynağı ve ekonomik toparlanmaya katkıda bulunan bir unsur olduğunu kabul etmiştir. Bu ülkeler, çevre politikaları ile işgücü istihdamı arasında yeşil işleri teşvik ederek korelasyonlar geliştirmiştir (Aceleanu, Serban ve Burghelea, 2015: 2638).

Sulich, Rutkowska ve Poplawski (2020) tarafından NACE sınıflandırılması kullanılarak yapılan araştırmada hem Polonya hem de Belçika'da gençlerin yaklaşık %15'inin ilk işinin yeşil işler olduğu görülmüştür. Bu veriden hareketle özellikle 2008-2009 ekonomik krizin işgücü piyasasında yarattığı olumsuz etkiler ve bu etkilerin yeni mezun gençlerin piyasada dezavantajlı konumda olmalarına yol açması nedeniyle yeşil ekonominin genç işsizliği ile mücadelede yeni bir paradigma olabileceği savunulmaktadır. Bu anlayış yeni yeşil işler aracılığıyla istihdamın artırılmasının yanı sıra girişimciliğin özendirilmesi ile yeşil işlerin sayısının artırılmasını içermektedir. Özellikle iş tecrübesi olmadığı için dezavantajlı konumda olan gençler açısından oldukça önemli bir istihdam fırsatı olabileceği belirtilmektedir.

Genç işsizliğinin yüksek oranda olduğu Tunus'ta, OECD (2015) tarafından yeşil işlerin gençler üzerindeki etkisinin araştırılmıştır. Çalışmada yeşil büyüme için birçok alan olduğu ancak özellikle turizm, tarım, inşaat, enerjideki gelişmeler ve atık yönetiminin iyileştirilmesi gibi birkaç sektörün gençler için daha yüksek düzeyde istihdam yaratma potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir. Raporda ayrıca daha yeşil bir ekonomiye geçiş yaparken beceri arzının yükseltilmesi ve uyarlanması gerektiği kanıtlanmıştır (OECD, 2015:236).

ILO tarafından Türkiye, Meksika ve Çin'de (2013-214) yürütülen "Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler" adlı çalışmada ise vaka çalışmaları yapılarak eksikler ve politika geliştirme sürecinde yapılması gerekenler belirlenmiştir. Araştırma sonucunda firmaların tamamına yakınının daha yeşil bir sürece geçişin tercih değil, zorunluluk olduğu ancak daha yeşil bir iş modeline geçiş sürecinin kolay olmadığı belirtilmektedir. Bir diğer ifade ile yeşil işe geçiş için gerek işçi gerekse işverenlerin davranışlarını değiştirmesi gerektiği ve bunun için iş modellerinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (ILO, 2015). Dolayısıyla bu alanda yayınlanan araştırma raporlarında yeşil ekonomiye geçiş için işgücü piyasasının yeniden dizayn edilmesi ve ihtiyaçlar doğrultusunda aktif istihdam politikalarının genişletilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Gençlerin yeşil işlere uyum sağlaması için talep yönlü politikalar, arz yönlü politikalar ve istihdam politika araçları devreye sokulabilir (Nebuloni ve Ree, 2021: 175-176). Talep yönlü makro ekonomi politikaları; mali politikalar, sektörel politikalar, kamu-özel sektör gelişimi ve istihdam politikalarını içermektedir. Bu bağlamda; yeşil üretim ve araştırma ve geliştirme yatırımları dâhil olmak üzere yatırım politikaları, krediye erişim ve ödeme kolaylıkları gibi yatırım ortamının iyileştirilmesi ve gelişimi (mikro kredi); tarım, hizmet ve ekonomik çeşitliliği artıran endüstriyel politikaları kapsayan sektörel politikaların geliştirilmesi, sürdürülebilir tarım ürünlerinin ihracatının desteklenmesi, çevresel kaliteyi iyileştiren (arazi restorasyonu ve rehabilitasyonu, ağaçlandırma vb.) ve gençleri hedefleyen kamu istihdam garanti planlarının

hayata geçirilmesi, doğrudan iş yaratma planları oluşturulması gibi aktif istihdam politikaları bu grupta yer almaktadır. Arz yönlü politikalar açısından konuya yaklaşıldığında uygulanacak politikalar, mesleki ve teknik becerilerin geliştirilmesi, bu amaçla mesleki eğitim politikasının gözden geçirilmesi, beceri boşluklarını azaltmak için bilgi ve iletişim teknikleri yoluyla eğitim sunumunun iyileştirilmesi, özellikle işini kaybeden veya kaybetme riski olan gençlere yönelik istihdam edilebilirliği artırmak amacıyla beceri geliştirme, beceri yükseltme ve yeniden beceri kazandırma olarak sıralanabilir. Gençleri yeşil işlere entegre etme sürecinin bir diğer ayağı olarak kurumsal güçlendirme politikaları uygulanabilir. Bu başlık altında istihdam hizmetleri ile özel istihdam büroları arasındaki işbirliğinin desteklenmesi, pasif işgücü programları aracılığıyla işsizlik yardımı, emeklilik planları için destek vb. sağlanması ve sosyal diyalog ve toplu pazarlık aracılığıyla ulusal, sektör ve işletme düzeyleriyle diyalog ve müzakerelerde çevresel kaygıları ele almaya yönelik tedbirler ve mekanizmalar geliştirilebilir.

3.2. Genç İşsizliği ile Mücadele Yeşil Becerilerin Geliştirilmesi

ILO ve CEDEFOP (2008) tarafından yeşil işlerde gerekli olan becerilerin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlayan ve bu amaçla yirmi bir ülkede gerçekleştirilen araştırma sonucunda yeşil ekonomiye geçiş sürecinde ortaya çıkan işlerin yeni beceri gereksinimlerine yol açtığı ve bu gereksinimin karşılanamamasının yeni yeşil işler yaratmada büyük engel oluşturduğu tespit edilmiştir. Beceri açığının karşılanmaması durumunun bazı sektörlerin öngörülemez hızda büyümesinden kaynaklanabildiği gibi, bazı sektörlerin düşük saygınlığa sahip olmasından ve ülkelerin beceri tabanlarının genel yapısından kaynaklandığı belirtilmektedir. Yeşil beceri olarak adlandırılan bu beceriler, işgücü piyasasına yeni giren bireyler açısından mesleki eğitim ve öğretim programlarının zenginleştirilmesi, deneyimli işçiler açısından ise bazı ilave ek eğitimler uygulanması yoluyla gerçekleştirilebilir (OECD, 2015: 215-217).

Yeşil beceriler, European Centre for the Development of Vocational Training (CEDEFOP) tarafından “sürdürülebilir ve kaynakları verimli kullanan bir toplumda yaşamak, geliştirmek ve desteklemek için gereken bilgi, yetenekler, değerler ve tutumlar” olarak tanımlanmıştır (TESDA, 2018: 4). OECD ve CEDEFOP (2014) ise yeşil becerileri; “ürün, hizmet ve süreçlerin iklim değişikliğine bağlı dönüşümlere adaptasyonuna yardımcı olmak için tüm sektörlerde ve her düzeyde işgücünün ihtiyaç duyduğu beceriler” olarak tanımlamaktadır (Auktor, 2020: 13). Ancak yeşil beceriler yalnızca mesleğe özgü teknik becerileri değil; aynı zamanda analitik düşünme, dil becerisi, ekonomik, sosyal ve ekolojik hedefleri içeren ve bütünsel yaklaşım gösteren yönetim becerisi vb. temel becerileri de kapsamaktadır (ILO, 2019: 109).

Tablo 2. Beceri Düzeyine Göre Yeşil İşe Geçişin Sonucu Olarak Becerilerdeki Değişiklikler

<i>Beceri düzeyi</i>	<i>Değişimin doğası</i>	<i>Meslekler örnekler</i>
<i>Düşük becerili işler</i>	⇒ Genel değişim, çevre bilinci, çalışma prosedürlerine basit/temel uygulamalar	⇒ Çöp/atık toplayıcılar, Damperli kamyonlar
<i>Orta becerili işler</i>	⇒ Yeni yeşil meslekler ⇒ Teknik bilgi ve beceri açısından bazı mesleklerde önemli değişim	⇒ Yeni meslekler: rüzgar türbini operatörleri, güneş paneli kurulumcuları ⇒ Değişen meslekler: çatı ustaları; ısıtma, havalandırma ve iklimlendirme teknisyenleri; tesisatçılar
<i>Yüksek becerili işler</i>	⇒ Çoğu yeni yeşil mesleğin yeri ⇒ Teknik bilgi ve beceri açısından bazı mesleklerde önemli değişim	⇒ Yeni meslekler: tarımsal meteorologlar; iklim değişikliği bilim adamları; enerji denetçileri ve enerji danışmanlığı; karbon ticareti analistleri, ⇒ Değişen meslekler: bina tesisleri yöneticileri; mimarlar; mühendisler

Kaynak: ILO, 2019: 11

Tablo 2’de görüleceği üzere ILO tarafından yeni yeşil mesleklerin daha yüksek beceri düzeylerinde ortaya çıkacağını ve dolayısıyla bireyler açısından yeniden beceri kazanmayı gerektirirken, düşük vasıflı mesleklerde yalnızca basit düzenlemeler ile uyumun sağlanacağı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ortaya çıkacak yeni işlerin istihdam sürecinde yüksek beceri önem kazanmaktadır.

Vona ve arkadaşları, 2015 yılında ABD Çalışma Bakanlığına ait Mesleki Bilgi Ağı’nı (O*NET) kullanarak Yeşil Genel Beceri Endeksi oluşturmuştur. Endeks sonuçlarından yola çıkarak yeşil faaliyetleri potansiyel olarak tamamlayan dört kategoride genel beceri grupları tanımlanmıştır (Vona vd., 2015):

- Mühendislik ve teknik beceriler: Genellikle mühendisler ve teknisyenler tarafından öğrenilen teknolojinin tasarımı, inşası ve değerlendirilmesi ile ilgili yeterlilikleri kapsayan zor becerilerdir. Bu bilgi birikimi, eko-binalar, yenilenebilir enerji tasarımı ve enerji tasarrufu sağlayan Ar-Ge projeleri için geçerlidir.
- Bilim becerileri: Fizik ve biyoloji gibi yenilik faaliyetleri için kapsamlı ve temel bilgi birikiminden kaynaklanan yeterliliklerdir. Özellikle değer zincirlerinin her aşamasında ve kamu hizmet sektöründe yüksek talep görmektedir. Bu tür beceriler, örneğin çevre bilimcileri, malzeme bilimcileri, hidrologlar için oldukça önemlidir.
- Operasyon yönetimi becerileri: Yaşam döngüsü yönetimi, yalın üretim ve müşteriler de dahil olmak üzere dış aktörlerle işbirliği yoluyla yeşil faaliyetleri ve firmaya entegre bir bakış açısını desteklemek için gereken organizasyon yapısındaki değişikliklerle ilgili bilgi birikimini kapsar. Bu tür beceriler, örneğin satış mühendisleri, iklim değişikliği analistleri, sürdürülebilirlik uzmanları, sürdürülebilirlik şefleri ve ulaşım planlamacıları için önemlidir.
- İzleme becerileri: Mühendislik veya bilimin görev alanından temelde farklı olan ticari faaliyetlerin teknik ve yasal yönlerini içermektedir. Teknik kriterlere ve yasal standartlara uyulup uyulmadığı değerlendirilir. Örnek olarak, çevresel uygunluk müfettişleri, nükleer izleme teknisyenleri, acil durum yönetim müdürleri ve hukuk asistanlarıdır.

Sonuç

Sanayi devrimi, kentleşme süreci ve sonrasında uygulanan yanlış büyüme politikası sonucunda ortaya çıkan çevre sorunu, 1970’li yıllardan itibaren ülkelerin birbirlerine olan bağımlılıklarının artmasıyla iklim değişikliği sorununa evrilmiştir. Bu sorun tarım ve sağlıklı beslenme başta olmak üzere bireylerin ve gelecek nesillerin yaşam hakkı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Diğer yandan iklim değişikliği sorununa en az etki eden çocuklar ve gençlerin aynı zamanda en fazla etkilenen gruplar olacağı, yoksulluk sorununu pekiştireceği ve bu sorunun faturasının gelecek nesilleri oluşturacak çocuklar ve gençler tarafından ödeneceğini öngörmek mümkündür. Dolayısıyla gerek sosyal nedenler gerekse ekonominin sürdürülebilirliği açısından büyüme anlayışında değişikliğe gidilmesi ve üretim sürecinde doğal kaynakların korunması gerektiği anlayışı önem kazanmaktadır. Bir diğer ifade ile yalnızca ekonomik çıktı üzerine odaklanan ve fosil yakıtlar üzerine kurulu kahverengi ekonomi çevre, insan ve ekonomi koordinasyonunu sağlayamamaktadır (Tutar, Ekici ve Tutar, 2021: 2900). Bu nedenle çevre kirliliği, biyo-çeşitlilik kaybı ve doğal kaynakların azalması yeşil ekonomiye geçişi zorunlu kılmaktadır. Literatürde yeşil ekonomi olarak ifade edilen bu anlayış işgücü piyasalarının evrilmesi; bazı işlerin yok olurken yeni işlerin ortaya çıkmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan araştırmalarda yeşil dönüşümün işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin sektörler göre farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Yeşil ekonomi bazı sektörlerde iş fırsatları anlamına gelirken, yüksek kaynak tüketimi ve karbon yoğun sektörlerde istihdamın azalması beklenmektedir. İstihdamda azalmanın olduğu sektörlerde olumsuz etkileri azaltmak için sosyal korumaya, yeni becerilere ve alternatif istihdam ve gelir fırsatlarına erişim sağlamaya yönelik adil bir geçiş mekanizmasının oluşturulması önemlidir (ACT Human, 2020:6). ILO (2012),

yeşil ekonominin istihdam üzerinde olumlu etki yaratması için çevre politikalarının sosyal politikalar ile desteklenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Yeşil işlerin teşvik edici mekanizmalar sağlamasının (vergi indirimi, sübvansiyonlar, krediler, teşvikler) yanı sıra beceri geliştirme ve yaşam boyu öğrenme sürecinin önemi vurgulanmaktadır.

Uluslararası raporlarda ülkelerin bu süreci doğru yönetmesi durumunda işgücü piyasasında nicelik ve nitelik olarak olumlu etkiler yaratılacağı ifade edilmektedir. Özellikle genç işsizlik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde yaratılacak yeni işlerin, işsizlik sorunun çözümüne katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ancak bu noktada ülkelerin yeşil ekonomi politikalarının uygulanmasıyla ilgili sınırlı deneyime sahip olması, bu politikaların yeşil büyümenin işgücü talebini ve iş beceri gereksinimlerini nasıl değiştirdiğini tespit etmeyi ve işgücü piyasası ile çevre politikalarının nasıl koordine edileceğinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır (OECD, 2015: 217-218). Bu süreçte yeşil işlerin yaratılmasında gerekli becerilerin geliştirilmesi için eğitim ve öğretim girişimlerini destekleyecek programlara ihtiyaç duyulduğu ve hatta işsizlik oranlarının azaltılması ve istihdam oranlarının artırılmasında eğitim ve beceri geliştirmenin kilit bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu bağlamda öncelikle ülkelerin sektörel bağlamda işgücü piyasası analizi yapmaları ve hangi sektörlerin yeni iş yaratma kapasitesine sahip olduğunu tespit etmeleri gerekmektedir. Ardından kısa, orta ve uzun vadede yeni yaratılacak işlerde hangi becerilere ihtiyaç olduğu belirlenerek bu ihtiyaçları gidermeye yönelik aktif istihdam politikaları belirlenmelidir. Örneğin tarım sektörünün ağırlıkta olduğu bir ülkede tarıma ait yeşil becerilerin tespit edilmesi ve iş başı eğitim programları, mesleki eğitim vb. aktif istihdam politikaları aracılığıyla beceri açığının giderilmesi gerekmektedir.

Genç işsizliği ile mücadelede yeşil istihdam yaratılmasında girişimciliğin de önemli bir araç olabileceğini belirtmek gerekir. Gençlere sunulan uygun kredi ve ödeme imkânları ve beceri geliştirme politikaları ile kendi işlerini kurma fırsatı sağlanabilir. Böylece yeşil ekonomiye geçiş süreci kolaylaşacağı gibi bu süreç aynı zamanda işsizlik sorunun çözümü açısından önemli bir araç olarak kullanılacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: İki bağımsız hakem tarafından değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Mali Destek: Yazar bu çalışma için mali destek almamıştır.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author did not received financial support for this study.

Kaynakça

- Aceleanu, M.I; Serban, A.C ve Burghelea, C. (2015). “Greening” the Youth Employment—A Chance for Sustainable Development, *Sustainability* 2015, 7, 2623-2643.
- ACT HUMAN. (2021). İstihdamdan Üretime İklim Politikalarına Entegrasyon.
- Auktor, G.V. (2020). Green Industrial Skills for a Sustainable Future, https://lkdfacility.org/wp-content/uploads/LKDForum-2020_Green-Skills-for-a-Sustainable-Future.pdf(Erişim Tarihi: 08.04.2022)
- Akıllı, H; Kemahlı, F, Okudan, K ve Polat, F. (2008). Ekolojik Ayak İzinin Kavramsal İçeriği ve Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Bireysel Ekolojik Ayak İzi Hesaplaması, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (15), 1-25.
- Aşkın, E.Ö ve Aşkın, U. (2019). Yeşil İşler: Yenilenebilir Enerji Sektörünün İstihdam Yaratma Potansiyeli, International Congress of Energy Economy and Security ENSCON’19, İstanbul. [https://www.enscon.org/pdf/6-7%20Nisan%202019%20ENSCON%20Ozet%20Bildiriler%20Kitabi.pdf] (Erişim Tarihi: 25.05.2022)
- Babiker, M ve Eckaus, R.S. (2006). Unemployment Effects of Climate Policy, Report No: 137

- Barford, A; Coutts, A ve Sahai, G. (2021). Youth Employment In Times Of COVID, A Global Review Of COVID-19 Policy Responses To Tackle (Un) Employment and Disadvantage Among Young People, ILO.
- Başol, O. (2018). Dünya’da ve Türkiye’de Yeşil İşlerin Gelişimine İlişkin Bir Değerlendirme, *Finans, Politik & Ekonomik Yorumlar*, 55, 8(36), 71-87.
- Bogovic, N.D ve Grdic, Z. S. (2020). Transitioning to a Green Economy- Possible Effects on the Croatia Economy, *Sustainability*, 2020.
- Bowen, A ve Kuralbayeva, K. (2015). Looking for Green Jobs: The Impact of Green Growth on Employment, Global Green Growth Institute.
- Bronwyn Llewellyn M.A.A; Hendrix, J.P ve Golden, K.C. (2008). *Green Jobs A Guide to Eco-Friendly Employment*, Adams Media, Canada.
- Cai W; Wang C, Chen J ve Wang S. (2011). Green Economy And Green Jobs: Myth Or Reality? The Case Of China's Power Generation Sector, *Energy* 2011;36 (10):5994–6003.
- Doğru, B. ve Gökalp Alica, S. S. (2019). İklim Mücadelesinde Ekonomik, Sosyal ve Ekolojik Adalet, *İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 16*.
- Deloitte. (2021). COP26 Zirvesi Çıktıları Glasgow İklim Paktı ve İklim Finansmanı Bilgi Notu [https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/risk/COP26-zirvesi-ciktilari.pdf](Erişim Tarihi: 18.05.2022)
- EWEA (2012). Green Growth: The Impact of Wind Energy on Jobs And The Economy.
- Görmüş, A. (2019). Yeşil Ekonominin İstihdam Üzerindeki Yansımaları ve Yeşil İşler: Cinsiyet Temelli Bir Modelleme ile İngiliz İşgücü Anketinden Bulgular, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (76), 29-66.
- Harris, J.M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development, Global Development and Environment Institute Working Paper: 00-04, Tufts University, USA. çev. Emine Özmete, [http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/EmineOzmet2eviri.pdf] (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- Hulme, M. (2016). *İklim Değişikliği Konusunda Neden Anlaşamıyoruz? İklim Değişikliğinin Bilimsel, Ekonomik, Politik ve Sosyolojik Boyutu*, çev. Merve Özenç, *Alfa Bilim*.
- Kammen, D.M; Kapadia ve K., Fripp, M. (2004). *Putting Renewables to Work: How Many Jobs Can The Clean Energy Industry Generate?* Berkeley.
- Karagöz, N. (2020). *Yeşil İşler Bağlamında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının G20 Ülkelerinde İstihdama ve Ekonomik Büyümeye Etkisi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Lehr, U; Nitsch, J., Kratzat M., Lutz, C ve Edler, D. (2008). Renewable Energy and Employment in Germany, *Energy Policy* 36(1), 108-117.
- Lopez-Menendez, A.J; Perez, R. ve Moreno, B. (2014). Environmental Costs and Renewable Energy: Re-Visiting The Environmental Kuznets Curve, *Journal of Environmental Management*, 145, 368-373.
- Sulich, A., Rutkowska, M ve Poplawski, L. (2020). Green Jobs, Definitional Issues, and The Employment of Young People: An Analysis of Three European Union Countries, *Journal of Environmental Management*, 262.
- International Labour Organization (ILO) (2013). Green Enterprises Brief.
- International Labour Organization (ILO) (2007). Decent Work for Sustainable Development, [https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc96/pdf/rep-i-a.pdf] (Erişim Tarihi: 20.04.2022).
- International Labour Organization (ILO) (2018). The Employment Impact of Climate Change Adaptation Input Document for the G20 Climate Sustainability Working Group
- International Labour Organization (ILO) (2015). Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler: Türkiye’den İyi Örnekler Vaka Çalışması, [https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_368300/lang--tr/index.htm](Erişim Tarihi: 26.04.2022)
- International Labour Organization (ILO) (2011). *Towards and ILO Approach to Climate Change Adaptation*, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_policy/---invest/documents/publication/wcms_174612.pdf] (Erişim Tarihi: 18.04.2022)
- International Labour Organization (ILO) (2012). *Working Towards Sustainable Development: Opportunities For Decent Work And Social Inclusion in A Green Economy*, Ceneva: ILO.
- International Labour Organization (ILO) (2016). *Green Jobs Progress Report*. International Labour Office: Geneva.

- International Labour Organization (ILO) (2008), *Yeşil İş Becerileri Küresel Bir Bakış: 21 Ülke Araştırmasına Dayalı Sentez Raporu*, ILO Yayınları, Cenevre.
- International Labour Organization (ILO) (2019). *Skills For A Greener Future: A Global View Based on 32 Country Studies*. International Labour Office: Geneva.
- International Labour Organization (ILO) (2020). *Growing Green Fostering a Green Entrepreneurial Ecosystem for Youth*, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_755851.pdf] (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
- Işık, V. (2021). *Geleceğin Yeşil Meslekleri ve Yeşil Yakalılar*, Yeşil Yönetim Kitabı içinde, 65-75. (ed.) Mahmut Tekin-Gözde Mert. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Karaca, C ve Eşgünoğlu, M. (2017). Yenilenebilir Enerji Yatırımlarının İstihdam Arttırıcı Etkisi: Türkiye Örneği, 3 IMCOFE/Barcelona, [<https://www.imcofe.org/2017/barcelona/Download/imcofebarcelonafulldtext2017.pdf>] (Erişim Tarihi: 28.05.2022)
- Lehr U; Nitsch J, Kratzat M, Lutz C ve Edler D. (2008). Renewable Energy And Employment- in Germany. *Energy Policy* 2008;36(1):108–17.
- Nebuloni, V ve Ree, K. (2021). Green Jobs and Green Futures for Youth.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD. (2015). *Investing In Youth: Tunisia: Strengthening The Employability of Youth During The Transition To A Green Economy*, OECD Publishing Paris.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2012), “*The Jobs Potential of A Shift Towards A Low-Carbon Economy*”, OECD Green Growth Papers, No. 2012-01, OECD Publishing, Paris.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2021). Unemployment Rate, [<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>] (Erişim Tarihi: 19.05.2022)
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2020). *Labor Market Consequences of a Transition to a Circular Economy: A Review Paper*
- Sastresa Ellera, Usón AA; Bribián IZ ve Scarpellini S. (2010). Local Impact of Renewables On Employment: Assessment Methodology and Case Study, *Renewable Sustainable Energy Review*, 14 (2), 679-90.
- Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2020). Türkiye 2020 Yılı İklim Değerlendirmesi, [<https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/yillikiklim/2020-iklim-raporu.pdf>] (Erişim Tarihi: 20.03.2022)
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2020). *İklim Değişikliği Ulusal İletişim Stratejisi ve Eylem Planı*.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2022). Paris Anlaşması, [<https://iklim.csb.gov.tr/paris-anlasmasi-i-98587>] (Erişim Tarihi: 26.04.2022)
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2022). Paris Anlaşması, [<https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>] (Erişim Tarihi: 22.04.2022)
- Tesda. (2018). Green Skills For Green Jobs Preparing The Filipino Workforce For The Green Economy, Labor Market Intelligence Report, Issue 1, [https://www.tesda.gov.ph/Uploads/File/Planning2018/LMIR/20180621%20Green%20Jobs%20Skills%20Paper_for%20website%20upload.pdf] (Erişim Tarihi: 20.05.2022)
- Tıraş, H.H. (2012). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.
- Topgül, S. (2015). İşsizlik için Bir Çözüm: Yeşil işler ve Yeşil İstihdam Tokat Örneği, *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1334-1348.
- Tourkolias C ve Mirasgedis S. (2011). Quantification and Monetization of Employment Benefits Associated With Renewable Energy Technologies in Greece. *Renewable Sustainable Energy Reviews*, 15(6), 2876–86.
- Tutar, F.K; Ekici, M ve Tutar, N.F. (2021). Geleneksel Kahverengi Ekonomiden Yeşil Ekonomiye Geçişte Yeşil İstihdam, *International Social Sciences Studies Journal*, 7(84), 2890-2904.

- United Nations (UN). (2021). Sustainable Development Goals, [https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change] (Erişim Tarihi: 20.04.2022)
- UNEP, ILO, ITUC, IOE. (2008). Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World, [https://www.mite.gov.it/sites/default/files/archivio/allegati/rio_20/unep_green_jobs_report_eng.pdf] (Erişim Tarihi: 16.03.2022)
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2021). Bilgi Notu: 26. BM İklim Değişikliği Konferansı (COP 26), Çocuklar ve İklim Değişikliği, [https://www.unicef.org/turkey/basin-bultenleri/bilgi-notu-26-bm-iklim-degisikligi-konferansi-cop26-çocuklar-ve-iklim] (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
- Üner, S. (2017). *Yeşil İşlerin İstihdam Yaratabilme Potansiyeli Seçilmiş Ülke Uygulamaları ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler*, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Wei M; Patadia S ve Kammen DM. (2010). Putting Renewables And Energy Efficiency To Work: How Many Jobs Can The Clean Energy Industry Generate In The US?, *Energy Policy*, (38), 919-31.
- Vona, F; Marin, G., Consoli, ve D., Popp, D. (2015). Green Skills, NBER Working Paper Series, [http://www.nber.org/papers/w21116] (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- WEglobal. (2019). İklim Değişikliği ile Mücadelede Gençliğin Sorumluluğu, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 17.
- WEglobal. (2019b). Türkiye’de İklim Değişikliği ile Mücadelede Politikalar, Yasal ve Kurumsal Yapı, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 4.
- WEglobal. (2019c). Küresel İklim Politikaları, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 2.